

ዳኞች፡- ሓጎስ ወልዱ

አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

ነጋ ዱፍሳ

አዳነ ንጉሴ

አመልካች ፡- ወ/ሪት ቤቴልሔም ታደሰ - ጠበቃ ዳንኤል ግርማ ቀረቡ

ተጠሪ ፡- 1. ወ/ሮ ሐና ታደሰ - የቀረበ የለም

2. አቶ ተስፋዬ አበበ - የቀረበ የለም

3. አቶ ተስፋዬ ጎይቴ - ከጠበቃ መላኩ ወ/ማርያም ጋር ቀረቡ

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍ ር ድ

ጉዳዩ አንድ ጉዳይ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 5 መሰረት የመጨረሻ ፍርድ ያገኘ ጉዳይ ነው ሊባል የሚችልበትን የሥነ ሥርዓት ሕግ አግባብ የሚመለከት ነው። ለዚህ የሰበር አቤቱታ መነሻ የሆነው አመልካች ነሀሴ 11 ቀን 2001 ዓ/ም በተጻፈ ማመልከቻ በፌዴራሉ መጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በተጠሪዎች ላይ ያቀረቡት ክስ ነው። አመልካች በክላቸው ላይ 1ኛ እና 2ኛ ተጠሪዎች በኮልሬ ቀራኒዮ ክፍለ ከተማ ቀበሌ 07 ክልል ውስጥ የሚገኝና የቤት ቁጥሩ 261 የሆነውን ፣ የአመልካች ድርሻም ጭምር ያለበትን መኖሪያ ቤት ለአሁኑ 3ኛ ተጠሪ ነሀሴ 12 ቀን 1998 ዓ/ም በተደረገ የቤት ሽያጭ ውል የሸጡት መሆኑን ፣ ይህ የሽያጭ ውል አመልካችን የሚጎዳና ሕገወጥ መሆኑን ጠቅሰው ውሉ እንዲፈርስላቸው ዳኝነት ጠይቀዋል። የአሁኑ 2ኛ እና 3ኛ ተጠሪዎች ለክሱ በሰጡት መልስም ውሉ መደረጉን ሳይክዱ የሕጉን ፎርማሊቲን ያልጠበቀና ረቂቅ በመሆኑ ቢፈርስ ተቃውሞ የሌላቸው መሆኑን የገለጹ ሲሆን የአሁኑ 3ኛ ተጠሪ በበኩላቸው በጉዳዩ ላይ 1ኛ ተጠሪ ባሁኑ 3ኛ ተጠሪ ላይ የውል ይፈረስልኝ ጥያቄ አቅርበው አመልካች የጣልቃ ልግባ ጥያቄ ሲያቀርቡ ፍርድ ቤቱ ውድቅ ያደረገባቸው መሆኑንና ውሉም ሊፈርስ አይገባም ተብሎ በይግባኝ ሰሚ ፍርድ ቤት ጭምር የፀና መሆኑን ጠቅሰው ጉዳዩ ዳግም ክስ ሊቀርብበት አይገባም በማለት የመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያ አቅርበዋል። የሰበር ፍርድ ቤትም የግራ ቀኙን ክርክር መርምሮ አመልካች ያቀረቡት የውል ይፈረስልኝ ክስ ቀድሞ በፍርድ ባለቀ ጉዳይ በመሆኑ ዳግም ክስ ሊቀርብበት የሚገባው አይደለም በማለት የአመልካችን ክስ ዘግቶታል። በዚህ ብይን አመልካች ባለመስማማት ይግባኛቸውን ለፌዴራሉ ከፍተኛ ፍርድ ቤት አቅርበው ግራ ቀኙ ከተከራከሩ በሁዋላ የሥር ፍርድ ቤት ውሳኔ ፀንቷል። የአሁኑ የሰበር አቤቱታ የቀረበውም ይህንኑ ውሳኔ በመቃወም ለማስለወጥ ነው። የአመልካች የሰበር አቤቱታ መሰረታዊ ይዘትም አመልካች በጉዳዩ ላይ ጣልቃ ልግባ

የሚለውን ጥያቄ አቅርበው አቤቱታቸው ውድቅ የሆነው 1ኛ ተጠሪ ከ3ኛ ተጠሪ ክስ በመሰረቱበት ጊዜ የጠየቁት ዳኝነት አመልካች ጣልቃ ልግባ በማለት ከጠየቁት ጋር የተለየ ምክንያት ያለው በመሆኑ ሊስተናገድ አይገባም ተብሎ ሲሆን አመልካች በሌላ መንገድ መብታቸውን ከማስከበርም የማያግዳቸው መሆኑ ተገልጾ የፌዴራሉ መጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 12928 ብይን ሰጥቶ እያለ ከዚህ ብይን ውጪ በሆነ መንገድ ጉዳዩ ቀድሞ በፍርድ ያለቀ ነው ተብሎ መወሰኑ ያላግባብ ነው የሚል ነው። አቤቱታቸው ተመርምሮም የስር ፍርድ ቤት የአመልካች ጥያቄ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 5 መሰረት ውድቅ ነው በማለት የሰጠው ብይን በመ/ቁጥር 12928 ከሰጠው ብይን አንፃር ሲታይ ተገቢ መሆን ያለመሆኑን ለመመርመር ሲባል ለሰበር ችሎቱ እንዲቀርብ የተደረገ ሲሆን ለተጠሪዎች ጥሪ ተደርጎላቸው ቀርበውም በስር ፍርድ ቤት ከሰጡት መልስ ጋር ተመሳሳይ ይዘት ያለው መልስ አቅርቦልል ፣ አመልካችም የሰበር አቤቱታቸውን በማጠናከር የመልስ መልሳቸውን ሰጥተዋል።

የጉዳዩ አመጣጥ አጠር ባለመልኩ ከላይ የተገለፀው ሲሆን ይህ ችሎትም የግራ ቀኙን ክርክር ለሰበር አቤቱታው መነሻ ከሆነው ውሳኔ እና አግባብነት ካላቸው ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ ጉዳዩ ለሰበር ችሎት ሲቀርብ ከተያዘው ጭብጥ አንጻር በሚከተለው መልኩ መርምሯል።

በመሠረቱ የፍትሐብሔር የክርክር አመራር ሥርዓት ዓይነተኛ ዓላማ የክርክርን ሂደት ለማቀላጠፍና አንድ ደረጃ ላይ ሲደርስ መቋጫ ለማበጀት መሆኑ ይታመናል። የፍትሐብሔርን ክርክር አንድ ደረጃ ላይ ሲደርስ እልባት እንዲደረግበት በማቀድ ከተደነገጉት የፍትሐብሔር ሥነ ሥርዓት ጽንሰ ሐሳቦች አንዱ የመጨረሻ ፍርድ ያገኙ ጉዳዮች /Res judicata/ የሚለው ሲሆን ይህ ጽንሰ ሀሳብ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ/ 5 ስራ በግልጽ ተቀምጧል። በዚህ ድንጋጌ መሠረት የመጨረሻ ፍርድ ያገኙ ጉዳዮች ማለት በማናቸውም መልክ በሕግ በተቋቋመ ፍ/ቤት ቀርበው የመጨረሻ ውጤት ያገኙ ጉዳዮችን የሚሸፍን መሆናቸውንና በፍርድ፣ በብይን ፣ በውሳኔ ፣ በትእዛዝ ፣ ወይም በጊዜያዊ አገልግሎት ባለው ትእዛዝ የመጨረሻ ውጤት አግኝተው በሌላ መልክ ለመንቀሳቀስ የማይችሉ የክርክር ነጥቦችን ሁሉ የሚያጠቃልል ጉዳይ መሆኑን መገንዘብ የምንችለው ጉዳይ ነው። በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 5 ስር በተመለከተው አኳኋን አንድ ጉዳይ አስቀድሞ በፍርድ ያለቀ ነው ለማለት መረጋገጥ ካለባቸው ሁኔታዎች ውስጥ ቀደም ሲል ቀጥተኛ የፍሬ ነገር ጭብጥ የነበሩ ጉዳዮች በድጋሚ በቀረበው ክስም ላይ በቀጥታ በፍሬ ነገር ጭብጥ ሆነው መቅረባቸው ፣ ቀደም ሲል የነበረውን ክርክር አሁን በክርክር ተሳታፊ በሆኑ ወገኖች ወይም ከእነሱ መብት በተላለፈላቸው ወይም ተላልፎላቸው በነበረ ወገኖች መሆኑንና እነዚህ ጉዳዮች ቀደም ሲል በተካሄደው ሙግት የመጨረሻ ፍርድ ያረፈባቸው መሆኑን ነው።

ቀጥተኛ የፍሬ ነገር ጭብጥ በመጨረሻ ፍርድ መቃወሚያነት ሲቀርብ ተቀባይነት የሚኖረው ይኸው ጉዳይ በድጋሚ በቀረበው ክርክር ላይ መቅረቡ ሲረጋገጥ ነው ቀጥተኛ የፍሬ ነገር ጭብጥ የሚለው ሐረግ አጠቃላይ ይዘቱ ሲታይም በመጀመሪያው ክርክር ላይ በአንደኛው ወገን ተጠይቆ በሌላኛው ወገን የተካደ ወይም በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ የታመነና በዚህ ላይ የፍርድ ውሳኔ ያረፈበት የክርክር ነጥብ መሆኑን መገንዘብ አያዳግትም በመሆኑም በድጋሚ በቀረበው ክስ በቀድሞው ክርክር ተሳታፊ በነበሩ ወገኖች ወይም ከእነሱ መብት በተላለፈላቸው ወገኖች የሚካሄድ መሆኑና በሁለተኛው ክስም የተያዘው የፍሬ ነገር ጭብጥ ከመጀመሪያው ጋር ተመሳሳይ ሆኖ የመጨረሻ ፍርድ ያረፈበት መሆኑ ከተረጋገጠ እንዲሁም ጉዳዩ የመጨረሻ ፍርድ አርፎበታል የሚል ተቃውሞ በተከራካሪ ወገን ከተነሳ ተቀባይነት ያለው ስለመሆኑ ከፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 5 እና 244(2) ድንጋጌዎች የምንገነዘበው ነጥብ ነው።

በተያዘው ጉዳይ አመልካች በ11/12/2001 ዓ.ም ለፌዴራሉ መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ባቀረቡት ክስ ድርሻቸው ባለው መኖሪያ ቤት ላይ የተደረገው የሽያጭ ውል የሚጎዳቸውና ሕገ ወጥ መሆኑን ጠቅሰው ውሉ እንዲፈርስላቸው ዳኝነት የጠየቁ ሲሆን እህታቸው የሆኑት የአሁኗ 1ኛ ተጠሪ ባሁኑ 3ኛ ተጠሪ ላይ በመሰረቱት የውል ይፈረስልኝ ክርክር ስርዓቱን ጠብቀው የጣልቃ ልግሳ አቤቱታ አቅርበው የስር ፍርድ ቤት የአመልካች ጥያቄና የ1ኛ ተጠሪ ጥያቄ የተለያዩ ምክንያቶችን መሰረት ያደረገ ነው በሚል ምክንያት የአመልካችን አቤቱታ ውድቅ አድርጎ አመልካች በተናጠል መብቷን ማስከበር እንደሚችሉ ገልጾ አመልካችን ስለማሰናብቱ የስር ፍርድ ቤት መ/ቁጥር 12928 በግልጽ ያሳያል። ከዚህ በሁዋላ አመልካች የውል ይፈረስልኝ ጥያቄ በተናጠል ሲያቀርቡ ደግሞ 1ኛ ተጠሪ በ3ኛ ተጠሪ ላይ የውል ይፈረስልኝ ጥያቄ አቅርበው ተቀባይነት እንዳጡ ፣ የአመልካች ጥያቄም ተመሳሳይ እንደሆነና በ1ኛ ተጠሪ በቀረበው አቤቱታም የክርክሩ ተሳታፊ ሁኔታ ተቀባይነት እንዳጡ ተገልጾ ጉዳዩ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 5 መሰረት መዘገባቸው ተዘግቶባቸዋል። ከዚህ የስር ፍርድ ቤት ውሳኔ መገንዘብ የሚቻለው የስር ፍርድ ቤት አመልካች በ1ኛ ተጠሪ በቀረበው ክስ የክርክሩ ተሳታፊ ነበሩ ከማለት በስተቀር በመ/ቁጥር 12928 የተሰጠው ብይን ይዘቱ ምን እንደነበር በግልፅ ያልመዘገበውና ከፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 5 ድንጋጌ ይዘትና መንፈስ ጋር አዛምዶ ያልተመለከተው መሆኑን ነው። አመልካች የውል ይፈረስልኝ ጥያቄ በሥርዓቱ መሰረት አቅርበው የስር ፍርድ ቤት በተናጠል ሊያቀርቡ የሚገባውና 1ኛ ተጠሪ ካቀረቡት ምክንያት የተለየ ምክንያት ያለው ነው በማለት ብይን የሠጠበት ጉዳይ ቀድሞ በፍርድ ያለቀ ነው ሊባል የሚችልበት ሕጋዊ ምክንያት የለም። በዚህ ችሎት እምነት አመልካችና 1ኛ ተጠሪ የቤት ሽያጭ ውል እንዲፈረስ የጠየቁት የተለያዩ ምክንያቶችን መሰረት በማድረግ ነው ቢባልም የውል ይፈረስልኝ ጥያቄው ውጤት ግን አመልካችና 1ኛ ተጠሪ በቤቱ ላይ አለን የሚሉትን መብት መጠበቅ በመሆኑ አመልካች ትክክለኛውን መድረክና ስርዓት በመምረጥ የውል ይፈረስልኝ ጥያቄ በጣልቃ ገብነት አቅርበዋል ፣ ፍርድ ቤቱ ጉዳዩን በያዘው መዘገብ አስተናግዶ ተገቢውን ውሳኔ መስጠት ነበረበት። ፍርድ ቤት በፈጠረው ስህተት ተከራካሪ ወገን ተቀጫ የሚሆንበትና በአ.ፌ.ዲ.ሪፕብሊክ ሕገ መንግስት አንቀጽ 37 መሰረት የተከበረለትን ፍትህ የማግኘት መብት የሚጣበብ አግባብ የለም። ስለሆነም የፌዴራሉ መጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት ራሱ በመ/ቁጥር 12928 የሰጠውን ብይን ይዘት ባግባቡ ሳይመረምር የአመልካችን ጥያቄ ይዘት ከ1ኛ ተጠሪ ጥያቄ ይዘት ጋር መመሳሰሉን ብቻ በመመልከት የአመልካችን የዳኝነት ጥያቄ ቀድሞ በፍርድ ያለቀ ነው በማለት በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 5 መሰረት መዘጋቱ መሰረታዊ የሆነ የሥነ ሥርዓት ሕግ ግድፈት ያለበት ሁኖ አግኝተናል። በዚህም ምክንያት ተከታዩን ወስነናል።

ው ሣ ኔ

1. በፌዴራሉ መጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 15316 የካቲት 29 ቀን 2002 ዓ/ም ተሰጥቶ በፌዴራሉ ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 92343 ነሐሴ 24 ቀን 2002 ዓ/ም የጸናው ውሳኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 348(1) መሰረት ተሽሯል።
2. የፌዴራሉ መጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 15316 በሆነው ክርክሩን ቀጥሎ የግራ ቀኙን ፍሬ ነገር ክርክርና ማስረጃ በመስማት በጉዳዩ ላይ ተገቢውን ውሳኔ እንዲሰጥበት ጉዳዩን በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 341(1) መሰረት መልሰንለታል። ይፃፍ።

3. በዚህ ችሎት ለተደረገው ክርክር የወጣውን ወጪና ኪሳራ ግራ ቀኝ የየራሳቸውን ይቻሉ ብለናል።

መዝገቡ ተዘግቷል ፤ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

ሃ/ዲ

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት